

Rehabiliter Bærums gytebekker

Gytebekkene er gyte- og oppvekstområder for sjørret. Gytebekkene er elvenes genbanker.

Det finnes neppe en bekk i Bærums urbane sone som ikke er berørt på en eller annen måte. Man har, med gode intensjoner, lagt bekker i rør, steinsatt breddene for å unngå skadelig flom og ødeleggelse av landbruksjord. Vann som før rant ut i fjorden eller ut i et vassdrag har vi ført til renseanlegget VEAS i Slemmestad. Gytebekkene – gyte- og oppvekstområder for sjørret - som rant ut i fjorden eller ut i Sandvikselva og Isielva er stort sett borte. Kun i noen få av dem kan sjørret fremdeles komme opp.

Det er neppe mange som er klar over at fiskestammene ikke opprettholdes på naturlig vis. Fra klekkeriet på Hamang settes det årlig ut hundretusener med plommeseckkyngel av laks og sjørret i vassdraget. Vi forvalter vassdragene dårlig når vi har stelt oss slik til at den naturlige gytingen ikke finner sted, fordi vi lukker bekkene eller på andre måter hindrer fisken i å komme opp i bekkene som renner ut i de store elvene.

Slik skal det ikke være – i en kommune som skal være klimaklok og miljøvennlig. Bærum Elveforum inviterer politikerne til å rehabiliterer og åpne gytebekker som renner ut i Isielva, Sandvikselva og Oslofjorden.

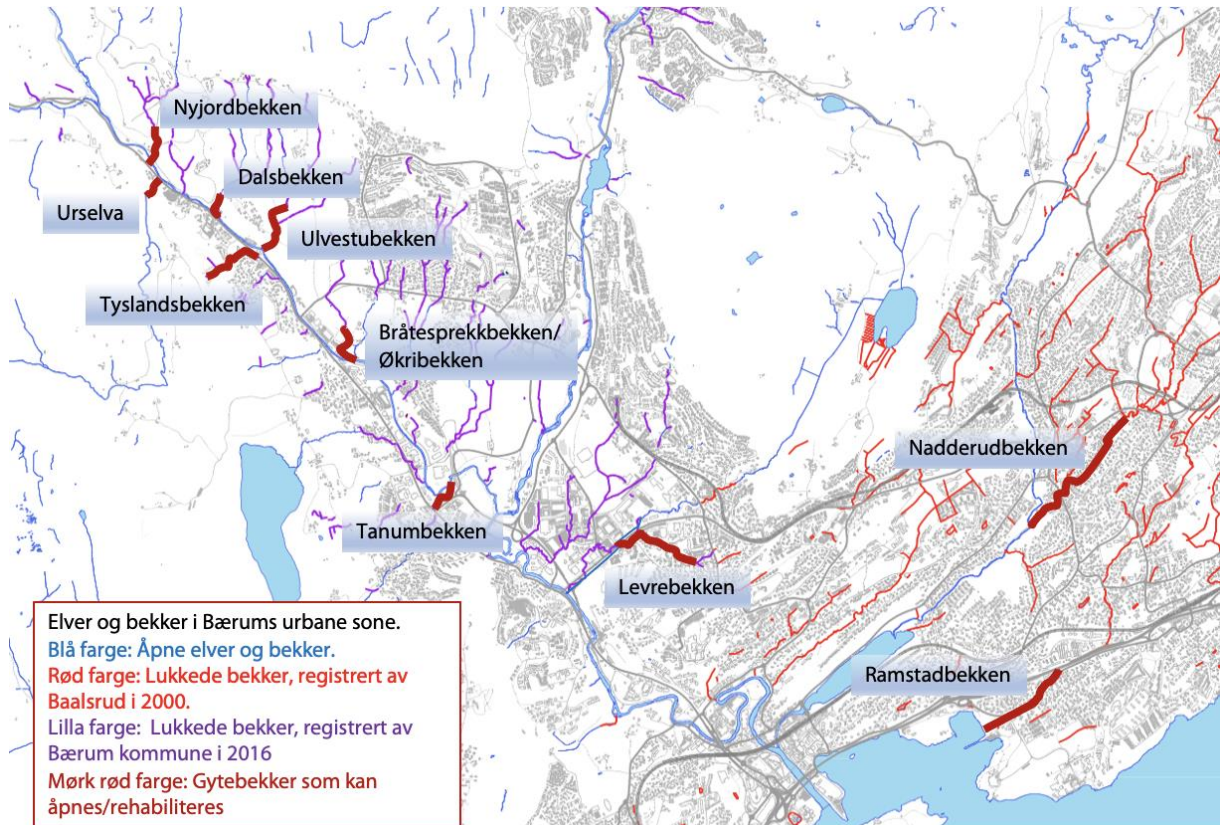


Sjørret. Foto: Øyvind Solem /NINA.

INNHold

KART OVER GYTEBEKKER SOM KAN REHABILITERES/ÅPNES.....	3
SAMMENDRAG.....	3
INNLEDNING.....	4
GYTEBEKKER OG FISKEFORHOLD I SANDVIKSELVA OG ISIELVA	4
HVORDAN SER EN GOD GYTEBEKK UT?	5
BÆRUMS GYTEELVER FOR ANADROM FISK	5
LYSAKERELVA	5
SANDVIKSELVA.....	5
ISIELVA	5
ØVERLANDSELVA.....	5
GYTEBEKKER SOM ER REHABILITERT	6
DÆLIBEKKEN	6
ÅPNE GYTEBEKKER – REHABILITERING NØDVENDIG	6
TANUMBEEKEN.....	6
ULVESTUBEKKEN.....	7
DALSBEKKEN (DÆRSBEKKEN).....	7
URSELVA	8
NYJORDBEKKEN	8
LUKKEDE GYTEBEKKER SOM KAN ÅPNES OG REHABILITERES	9
RAMSTADBEKKEN	9
NADDERUDBEKKEN GJENNOM LØKEBERGDALEN	9
LEVREBEKKEN - STREKNINGEN VED DØNSKI VIDEREGÅENDE TIL UTLØPET I DÆLIBEKKEN	10
BRÅTESPREKKBEEKEN/ØKRIBEKKEN	11
TYSLANDSBEKKEN.....	12

Kart over gytebekker som kan rehabiliteres/åpnes



Sammendrag

Fire av de gjenværende gytebekkene må rehabiliteres og biotopforbedres:

- Tanumbekken
- Ulvestubekken
- Dalsbekken (Dærsbekken)
- Nyjordbekken

Fem lukkede gytebekker kan åpnes og rehabiliteres:

- Ramstadbekken
- Nadderudbekken gjennom Løkebergdalen
- Levrebekken langs Dønski
- Bråtesprekkbekken/Økribekken
- Tyslandsbekken

Innledning

Sjørret gyter i bekker som renner ut i Oslofjorden, i Sandvikselva og i Isielva. Alle bekkene i Bærum som rant ut i Oslofjorden er lukket, formodentlig for godt. Noen få gytebekker til elvene er åpne. Det er på høy tid at de blir rehabilitert og biotopforbedret. Noen av bekkene som er lukket kan gjenåpnes.

I Bærum har vi to vassdrag. Lysakervassdraget deler vi med Oslo. Bare en liten del av nedbøren i Bærum renner ut i Lysakerelva. Sandviksvassdraget består av Øverlandsvassdraget, Lommavassdraget og Isivassdraget. Sandvikselva renner ut i Sandvika. Mesteparten av nedbøren i Bærum renner ut i Sandvika. Alt det som vi foretar oss i nedslagsfeltet påvirker vannmiljøet i tjern, vann, bekker og elver, og til slutt Oslofjorden. De små og store bekkenes betydning er i denne sammenhengen hevet over all tvil.

Gytebekker og fiskeforhold i Sandvikselva og Isielva

Sandvikselva og Isielva er Oslofjordens viktigste vassdrag for klekking og oppvekst av laks og sjørret. Fisk har vært en viktig bi-næringsvei for grunneierne, og i 1857 ble Hamang klekkeri etablert av staten. Det er Norges eldste klekkeri som fortsatt er i drift. Bærum kommune overtok driften av klekkeriet i 1992 i samarbeid med Vestre Bærum Sportsfiskere. Fra klekkeriet blir hundre tusener av fisk på plommesekkstadiet satt ut i Sandvikselva, Isielva, Rustanelva, Lomma og Øverlandselva. God fiskeforvaltning har vært og vil fortsatt bli forutsetningen for et godt fiske i vassdragene. Det settes også ut plommesekkkyngel i Lysakerelva, og det er et godt fiske etter laks og sjørret selv på den korte elvestrekningen opp til Fåbrofossen. Ved behov har klekkeriet på Hamang også forsynt andre vassdrag – etter tillatelse fra Statsforvalteren – med yngel.

I tillegg til klekkeriet er elvene selv viktige gyte- og oppvekstområder for laks. Sjørreten gyter gjerne i bekker. Det er godt håp for at sjørreten igjen kan komme seg opp i den nyåpnede Dælibekken. Men flere av gytebekkene som renner ut i Isielva og Sandvikselva er ofte blitt lukket på grunn av veibygging og virksomhet i industriområder. Den ene gytebekken til Lysakerelva nedenfor Fåbrofossen ble lukket for mange år siden. Det samme med alle småbekkene som rant ut i Oslofjorden på strekningen fra Lysaker via Sandvika til Slepanden – så å si alle er lukket.

Bærum Elveforum har samlet informasjon fra lokalmiljøet og fiskeforeninger og vedlegger en samlet oversikt over alle viktige elvestrekninger i Bærum med tilhørende gytebekker i dag og i tidligere tider. Dette er et viktig kunnskapsgrunnlag for videre fiskeforvaltning og forvaltning av biologisk mangfold.

Bekker som renner ut i elvene er elvenes genbanker. De er viktige når det er nødvendig å rehabilitere vannmiljøet i elvene på grunn av forurensninger fra veier, industri og uhell fra kommunal virksomhet. Det har vært alvorlige giftutslipp i både Sandvikselva og Akerselva i Oslo. All fisk i elvene døde. Men livet i elvene kom relativt fort tilbake. Det skyldes at bekkene som renner ut i elvene ikke var ødelagt. De tilførte nytt liv til elvene. Laks og sjørret kom etter hvert tilbake, etter å ha vært på vandring til hhv Atlanterhavet og kystområdene fra Svenskekysten til Sørlandet.

Vi har foretatt en gjennomgang av gytebekker som det vil være relativt enkelt å gjenåpne eller rehabilitere. Dette er tiltak som vil gi økt produksjon av yngel og smolt som etter hvert tilfører sjørret i Oslofjorden. Bekker som renner ut i elvene er elvenes genbanker. De er viktige oaser når det er blitt nødvendig å rehabilitere vannmiljøet i elvene på grunn av annen forurensning og uhell fra kommunal og eller industriell virksomhet.

Det finnes neppe en bekk i Bærum som ikke har vært utnyttet på et eller annet vis. Nesten alle bekkene i Østre Bærum har forsvunnet, fordi de var i veien for husbygging, veibygging eller næringsvirksomhet. Man har, med gode intensjoner, fjernet alle små bekker som rant ut i fjorden. Dette var i sin tid verdifulle gytebekker for sjørret.

Bekker som rant over jorder, ble lagt i rør for å unngå skadeflom og ødeleggelse av landbruksjord. I bunnen av raviner rant det bekker. Ravinene ble fylt igjen for å øke jordbruksarealene. Nesten alle bekker som rant ut i Isielva og Sandvikselva er helt eller delvis lukket.

Det er på tide å rehabilitere og åpne gytebekkene.

Hvordan ser en god gytebekk ut?

Småfisken er avhengig av både skygge og skjul. Skygge får bekkene av trær og andre vekster. Det er viktig at det får lov å gro igjen langs bekken. Vegetasjon langs elver og bekker gir skygge, og gir mat til fisken. Insekter som ramler ned fra vegetasjon som henger over er fiskemat. Mange synes det er fint med gress helt ned til bekken, men dette er uheldig siden man ønsker et vassdrag med mye liv.

I Bærum skal kantvegetasjonen være minst ti meter bred langs bekkene. Her skal det være stedege vegetasjon. Dette synder alt for mange grunneiere, bønder og boligeiere imot. God kantvegetasjon gir effektive hindre for at næringsstoffer, slam og kjemikalier ikke skal forurense vannet. Forurenset vann renner til slutt ut i Oslofjorden. Oslofjorden er nå i en alarmerende dårlig forfatning.

Fiskeyngel må ha skjulesteder, som litt større steiner. Bekker graver rundt røtter langs elvebredden. Sammen med lav kantvegetasjon gir dette gode skjulesteder for småfisk. Det kan være overraskende å se hvordan selv en liten bekk kan være oppholdssted for fisk. Litt vann og godt med skygge og skjul er det som skal til.

Bærums gyteelver for anadrom fisk

Lysakerelva

Anadrom fisk – laks og sjørret - går opp til Fåbrofossen.

Sandvikselva

Anadrom fisk går opp i Sandvikselva.

Isielva

Anadrom fisk går i Isielva opp til Bjørumfossen.

Øverlandselva

Anadrom fisk går opp Øverlandselva til fossen ved Kverntangen.

Gytebekker som er rehabilitert

Dælibekken



Dælibekken (se rød pil på kartet) ble gjenåpnet i 2021. En fisketrapp ble bygget for å lette oppgangen av sjørret fra Sandvikselva. Det skal bli spennende å se om sjørret kommer til å gå opp i bekken. Partiet opp til kulverten under Bærumsveien byr på problemer fordi det ikke er tilrettelagt for at småfisken skal få skjul og skygge. Gytefisken går fort opp og raskt ut etter de har gjort sitt i disse småbekkene. Yngelen bor der i flere år. De må ha skjul. Smådammene ovenfor fisketrappen er slammet igjen. Fin sand og slam er dårlige habitater for sjørretyngel. Denne nyåpne delen av Dælibekken er så langt et dårlig sted for yngel og oppvekst. Men vintererlen har kommet tilbake!

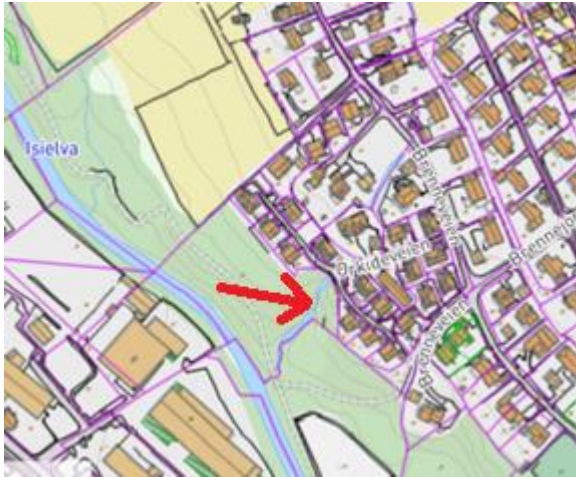
Åpne gytebekker – rehabilitering nødvendig

Tanumbekken



Tanumbekken (se rød pil på kartet) kommer fra Butterud og Tanum, og renner nordøstover gjennom Solheim og Butterud før den renner ut i Isielva ved Vøyenenga. Tanumbekken har det største jordbruksarealet relativt til totalareal av delnedbørfeltene til Isielva. Tanumbekken er en viktig gytebekk for sjørret. Tanumbekken er lukket under rundkjøringen på Vøyenenga. Det aktuelle gyteområdet ligger ovenfor rundkjøringen. Forholdene må legges til rette for at sjørret kan komme seg gjennom kulverten under rundkjøringen. Ikke mulig? Statens Vegvesen bygget ganske nylig en fisketrapp i kulverten under trafikkmaskinen over Makrellbekken ved Radiumhospitalet. Tiltaket har vært vellykket. Det er nødvendig med rehabilitering og biotopforbedrende tiltak. Tanumbekken kan igjen bli en god gytebekk.

Ulvestubekken



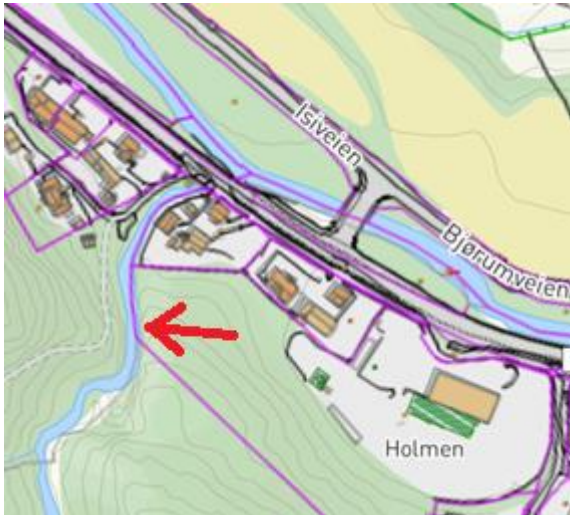
Ulvestubekken (se rød pil på kartet) går under Økriverien i to grener. Den, går langs Bekkeløkka og Hagaløkka, og danner grense mellom Mellemhavna og Ulvestujordet. Videre renner den mellom gartneriet på Søndre Økern og ned bakken til Isielva. Sjøørret kan komme opp til fossen, en strekning på ca 200 m. Det er nødvendig med tilrettelegging og rehabilitering.

Dalsbekken (Dørsbekken)



Dalsbekken (se rød pil på kartet) renner ut i Isielva. Sjøørret kan gå opp til fossen, en strekning på ca 50 m. Det må vurderes om det er nødvendig å gjøre noen biotopforbedrende tiltak i bekken.

Urselva



Urselva (se rød pil på kartet) renner fra Svartvann ned Risfjellkastet og forbi Persbråten før den munner ut i Isielva nord for Skui. Sjørret går opp til fossen, en strekning på et par hundre meter. Det er gode gyte- og oppvekstforhold i Urselva.

Nyjordsbekken



Nyjordsbekken, også kalt Isibekken (se rød pil på kartet), får tilløp fra Bikkjedalsbekken. Bekkedraget langs Grytebakken danner en gryte. Nyjordsbekken går i gryta ved Isi I og Isi II. Ulvegraven ligger på Nyjordet i kanten mot Nyjordsbekken. Sjørret gikk helt opp til steinknuseren til Knutsen før fyllinga ble etablert. Denne delen av bekken blir neppe åpnet. Men Nyjordsbekken er åpen 120 m fra fossen under E16-broen til utløpet i Isielva. Kulverten under Isiveien ligger såpass høyt over bekken at oppgang av fisk er umulig. Den må senkes ned til bekkens nivå, og bekken må rehabiliteres. Gode gytemuligheter.

Lukkede gytebekker som kan åpnes og rehabiliteres

Ramstadbekken



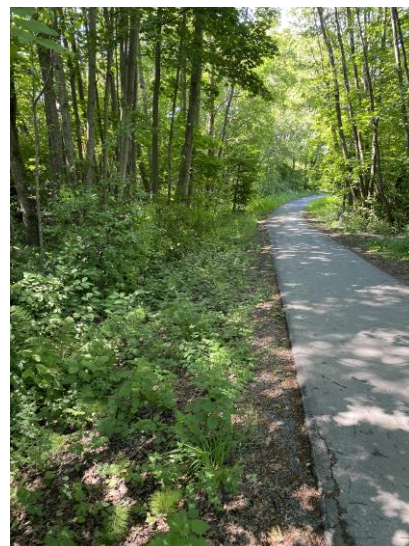
Ramstadbekken (se rød pil på kartet) er den nederste strekningen av Bekkestubekken-Ballerudbekken, og rant ut i Solvik. Bekken ble lukket da E18 ble anlagt. Sjøørret gikk et godt stykke opp i vassdraget. Hvis den nederste delen blir åpnet når ny E18 blir bygget, og bli tilført vann, kan denne igjen bli en gytebekk for sjøørret. På bildet kan vi skimte utløpet av bekken litt nedenfor midten av bildet.

Nadderudbekken gjennom Løkebergdalen



Da Bærum kommune for noen år siden separerte overflatevann fra avløpsvann i Nadderudbekken fra Bærumsveien til Kirkeveien var bekkeåpning neppe et tema. Derfor er Nadderudbekken lukket i denne fine dalbunnen (se rød pil på kartet). Fra Bærumsveien til Kloppa ved Øverlandselva er bekken lukket til ca 50 m før bekken renner ut i elva. Ved gjenåpning av Nadderudbekken i hele området nedstrøms Bærumsveien kan man få oppgang av sjørret. Det er enkelt å etablere en kantsone i bekkeleiet, og området blir igjen et flott sted for friluftsliv og naturglede.

Levrebekken - strekningen ved Dønski videregående til utløpet i Dælibekken



Nå når Dælibekken er gjenåpnet bør gjenåpning av Levrebekken (se rød pil på kartet) vurderes. Sidebekker er viktige som oppvekstområder for sjørret, og fungerer også som genbanker dersom det skjer fatale utslipp i hovedvassdraget. Dessuten vil alle bekkeåpninger bidra til å redusere vannhastigheten, samt at bekken vil gi økt kapasitet til å lede vann. En gjenåpning av Levrebekken på strekningen ned mot tilløpet til Dælibekken anbefales. På bildet ser vi dalsøkket på venstre/vestre side av turveien fra Bærumsveien til Levre skole.

Bråtesprekkbekken/Økribekken



Bråtesprekkbekken (se rød pil på kartet) kommer fra Brekke og renner langs Bråtesprekken og Økriveien, videre utover jordene på Økri og rant ut i Isielva sør for Kjerringløkka (Gata). Ravinen som Bråtesprekkbekken gikk i, er fylt igjen. Herfra kommer et lite sig med svært forurenset vann i det gamle bekkeleiet. Bråtesprekkbekken ga store problemer for Statens Vegvesen da den nye E16 og Brennetunnelen ble bygget. Bekken ble lagt i rør og ført langs Økriveien. Denne delen av Bråtesprekkbekken renner ut i Isielva ved Nybrua.

Økribekken kommer fra jordene på Søndre Økern. Bekken er lukket under E16.

Den nederste delen av Bråtesprekkbekken er lagt i rør, og ført sammen med Økribekken ved Veidekkes lagerområde på elvesletta mot skråningen i øst. Sammen går de i kulverten under turveien før de renner ut i Isielva. Bekkene kan bli gode gytebekker hvis området omdisponeres, bebyggelsen fjernes, og det blir tilrettelagt for oppgang gjennom kulverten som ligger under turveien. Bildet viser bekkenes utløp i Isielva.

Tyslandsbekken



Tyslandbekken (se rød pil på kartet) renner ut i Isielva. Tyslandsbekken kan igjen bli en god gytebekk hvis det gis oppgangsmulighet for sjørret under Gamle Ringeriksvei, og bekken åpnes gjennom boligområdet. Bildet viser utløpet i Isielva.